

dr hab. Marta Wincewicz-Bosy, prof. UE¹

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Transport koni jako element międzynarodowych zawodów hippicznych – uwarunkowania formalnoprawne

Horse transport as part of international equestrian events – formal and legal conditions

Streszczenie: Celem artykułu jest przedstawienie uwarunkowań formalnoprawnych wpływających na logistyczny system przemieszczania koni biorących udział w międzynarodowych zawodach hippicznych. Artykuł powstał na podstawie analizy obowiązujących aktów prawnych, publikacji literaturowych i informacji udostępnionych przez Międzynarodową Federację Jeździecką (FEI), a także obserwacji i doświadczeń własnych autora. Obszar rozważań szczegółowych został zawężony do procesów transportowych realizowanych w ramach przemieszczeń zwierząt pomiędzy państwami członkowskimi UE. Zaprezentowane w artykule rozważania, stanowią próbę nie tylko wskazania obowiązujących rozwiązań i standardów w systemie transportu koni pomiędzy państwami członkowskimi, w związku z uczestnictwem w międzynarodowych zawodach hippicznych, ale są także próbą przybliżenia ich podmiotom zainteresowanym – a zwłaszcza uczestnikom tych przedsięwzięć.

Słowa kluczowe: transport międzynarodowy zwierząt, transport koni, organizacja zawodów hippicznych, hippika, biznes koński

Abstract: The aim of the article is to present the formal and legal conditions affecting the logistic system for moving horses participating in international equestrian competitions. The article is based on analysis of existing legislation, publications, literature and information provided by the International Equestrian Federation (FEI), and the author's own observations and experiences. The area of detailed considerations was narrowed down to the transport processes implemented under the movements of animals between EU Member States. The considerations presented in the article are an attempt to not only identify existing solutions and standards in the transport system of horses between EU Member States because of participation in international equestrian competitions, but also an attempt to bring the presented solutions and regulations closer to the participants in international equestrian competitions

Keywords: international transport of animals, horse transport, organization of equestrian competitions, horse business, horse industry

Wstęp

Jak stwierdził na przełomie XIX i XX wieku J.Galsworthy, „zabawna rzecz dzieje się z końmi: wychodzą z użycia, a wchodzą w modę”. Współczesne konie to przede wszystkim hippika, ale nie brakuje również regionów, w których inne przeznaczenia użytkowe koni także są wykorzystywane. Jednak ze względu na specyficzną pozycję emocjonalną i społeczną konia, dominującymi obecnie rodzajami

¹ Adres do korespondencji: Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Katedra Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych, ul. Komandorska 118/120, 54-345 Wrocław m.bosy@gazeta.pl

jego użytkowania stały się: wyścigi, sport, rekreacja i pokazy jeździeckie. Obserwacja tendencji na rynku globalnym pozwala stwierdzić, że zwłaszcza popularność międzynarodowych zawodów hippicznych na świecie stale rośnie. Z jednej strony jest to powód do zadowolenia, związany z promocją biznesu końskiego i jego rozwojem. Jednak z drugiej strony to ogrom procesów legislacyjnych, logistycznych i menadżerskich związanych z organizacją tego typu przedsięwzięć o charakterze masowym. Ogromnym wyzwaniem jest zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa i płynności przepływów z nimi związanych. Istotnym elementem tego systemu jest właściwa organizacja przepływów zwierząt, wraz z obsługą i wyposażeniem. Tworzenie odpowiednich rozwiązań zaczyna się, na długo wcześniej nim pierwsze pary pojawią się na arenie zmagania. Odpowiednia organizacja transportu koni na zawody, jak również po nich, stanowi niezwykle istotny element zarówno w odniesieniu do procesów logistycznych realizowanych w związku z zawodami, jak i wyników uzyskanych podczas zawodów, a także wartości poszczególnych osobników. Dlatego też celem niniejszego artykułu jest przedstawienie uwarunkowań formalnoprawnych wpływających na logistyczny system przemieszczania koni biorących udział w międzynarodowych zawodach hippicznych. Artykuł powstał na podstawie analizy obowiązujących aktów prawnych, publikacji literaturowych i informacji udostępnionych przez Międzynarodową Federację Jeździecką (FEI), a także obserwacji i doświadczeń własnych autora. Obszar rozważań szczegółowych został zawężony do procesów transportowych realizowanych w ramach przemieszczeń zwierząt pomiędzy państwami członkowskimi UE.

Zawody sportowe, a zwłaszcza te z udziałem koni, stanowią odrębny system uwarunkowań. Wynika to nie tylko z rosnącego znaczenia sportu jako zjawiska społecznego, ale także z jego wpływu na systemy gospodarcze. Współzawodnictwo w systemie jeździeckim ma także silny związek ze zrównoważonym rozwojem oraz zachowaniem bioróżnorodności. Jeździectwo bowiem oznacza rywalizację nie tylko człowieka i zwierzęcia jako jedność, ale także realizuje ideę równouprawnienia. Należy także pamiętać, iż zawody sportowe stanowią istotną część systemu hodowlanego, gdyż są elementem oceny poszczególnych osobników i ich przydatności do utrzymania i doskonalenia reprezentowanych przez nie ras.

Uwarunkowania formalnoprawne międzynarodowego przemieszczania koniowatych

Międzynarodowy transport zwierząt to niezwykle skomplikowany obszar biznesu. Z jednej strony musi być on wykonywany na tyle skutecznie i efektywnie by zapewniać ciągłość i właściwy poziom funkcjonowania licznej rzeszy podmiotów, dla których jest on dedykowany, będących ogniwami pośrednimi łańcuchów dostaw żywności czy innych form przetwórstwa nie tylko rolno-spożywczego. Z drugiej strony jego realizacja powinna być zgodna ze społecznymi oczekiwaniami dotyczącymi stworzenia właściwych warunków do jego przeprowadzenia, które nie będą oddziaływały w negatywny sposób na przemieszczane zwierzęta. Z trzeciej strony jego przeprowadzenie musi zapewnić możliwość realizacji określonego przez właścicieli zwierząt standardu jakości w odniesieniu do kondycji, wartości oraz pozostałych cech transportowanych osobników. Ze względu na znaczenie

procesów transportowych zwierząt, stworzono liczne regulacje, których podstawowym zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa ich realizacji w systemie społeczno-gospodarczym. Dla obszaru europejskiego, a w szczególności podmiotów należących do Unii Europejskiej szczególne znaczenie mają:

- Europejska konwencja ochrony zwierząt podczas transportu międzynarodowego²;
- Prawo o zdrowiu zwierząt³;
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2005 w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań zmieniające dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97⁴;
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 599/2004 dotyczące przyjęcia zharmonizowanego wzoru świadectwa i sprawozdania z kontroli związanych z wewnątrzspółnotowym handlem zwierzętami i produktami pochodzenia zwierzęcego⁵;
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 282/2004 wprowadzające dokument zgłoszenia i kontroli weterynaryjnych zwierząt wwożonych do wspólnoty pochodzących z krajów trzecich⁶ oraz Rozporządzenie Komisji (WE) nr 585/2004 zmieniające rozporządzenia (WE) nr 282/2004 wprowadzające dokument zgłoszenia i kontroli weterynaryjnych zwierząt wwożonych do wspólnoty pochodzących z państw trzecich⁷;
- Decyzja Komisji zmieniająca decyzję 2004/292/WE w sprawie wprowadzenia systemu TRACES i zmieniająca decyzję 92/486/EWG⁸ oraz Decyzja Komisji 2009/821/WE ustalająca wykaz zatwierdzonych punktów kontroli granicznej, ustanawiająca niektóre zasady kontroli przeprowadzanych przez ekspertów weterynaryjnych Komisji oraz ustanawiająca jednostki weterynaryjne w systemie TRACES⁹;
- Dyrektywa Rady 91/496/EWG ustanawiająca zasady regulujące organizację kontroli weterynaryjnych zwierząt wprowadzanych na rynek Wspólnoty z państw trzecich i zmieniająca dyrektywy 89/662/EWG, 90/425/EWG oraz 90/675/EWG¹⁰.

Powyższe akty prawne ustanawiają ogólne zasady związane z realizacją procesów transportowych w ramach obszaru UE, a także w odniesieniu do procedur przywozu, wywozu oraz powtórnego wwozu i wywozu zwierząt żywych. Tworzą one przede wszystkim ramy dla gospodarczej działalności w obszarze transportu zwierząt, a także w odniesieniu do procedur kontroli, tworzących elementy systemu bezpieczeństwa krajów UE. Regulują w sposób szczegółowy zakres dzia-

² Dz.U. L 241 z 13.07.2004, s. 22.

³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2016/429 w sprawie przenośnych chorób zwierząt oraz zmieniające uchylające niektóre akty w dziedzinie zdrowia zwierząt Dz.U. L 84 z 31.03.2016 s.1; Prawo to w pełni wchodzi w życie z dniem 21.04.2021 r., by stanowiło skuteczny element prawotwórczy wymaga stworzenia licznych aktów delegowanych, zastępujących dotychczas obowiązujące regulacje

⁴ Dz.U. L 3 z 5.01.2005, s.1.

⁵ Dz.U. L 94 z 31.03.2004, s. 44.

⁶ Dz.U. L 49 z 19.02.2004, s.11.

⁷ Dz.U. L 91 z 30.03.2004, s. 17.

⁸ Dz.U. L 39 z 11.02.2005, s. 53.

⁹ Dz.U. L 296 z 12.11.2009, s. 1.

¹⁰ Dz.U. L 268 z 24.09.1991, s. 56

łałości, wymogi dokumentacyjne i techniczne w stosunku do podmiotów realizujących przewóz zwierząt w celach gospodarczych. Wprowadzają ogólne wymogi w odniesieniu do środków transportu i powierzchni ładunkowych wykorzystywanych do przemieszczania zwierząt, zarówno w podróżach długotrwałych, jak i tych realizowanych do 8 godzin. Regulacje te szczególną rolę przyznają właściwym lekarzom weterynarii¹¹ w sferze identyfikacyjnej zwierząt, rozpoznaniu ich kondycji, a także w obszarze kontroli tych procesów - dopuszczeniu jako osobników zdrowych do procesów transportowych¹². W ich gestii są również procedury związane z wydawaniem odpowiednich dokumentów, związanych z pozwoleniem na prowadzenie działalności zarobkowej związanej z transportem zwierząt żywych w stosunku do osób i środków transportu, oraz realizacją procedur kontrolnych.

Polska jako uczestnik systemu UE zobowiązana jest do inkorporacji powyższych regulacji, a także odpowiedniego kształtowania własnego systemu prawnego zgodnie z ramami nakreślonymi przez prawodawstwo wspólnotowe. Dlatego też szczególne znaczenie w tym obszarze mają następujące akty prawne:

- Ustawa o ochronie zwierząt¹³;
- Ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych¹⁴;
- Ustawa o kontroli weterynaryjnej w handlu¹⁵ oraz Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o kontroli weterynaryjnej w handlu¹⁶;
- Ustawa o inspekcji weterynaryjnej¹⁷ oraz Ustawa o weterynaryjnej kontroli granicznej¹⁸;
- Ustawa o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt¹⁹;
- Ustawa o służbie celnej²⁰;
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia działalności w zakresie zarobkowego przewozu zwierząt lub przewozu zwierząt wykonywanego w związku z prowadzeniem innej działalności gospodarczej²¹.

Przedstawiony system aktów prawnych odnosi się przede wszystkim do działalności realizowanej zarobkowo oraz do procedur związanych z handlem zwierzętami. Przedmiotem szczególnych regulacji są zwierzęta z rodziny koniowatych. Ze względu na różnorodność ich przeznaczeń użytkowych, a także w konsekwencji specyficznego stosunku wielu społeczeństw do tych zwierząt, posiadają

¹¹ Zwłaszcza powiatowym lekarzom weterynarii i urzędowym lekarzom weterynarii.

¹² Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWz.420/AW-62/11 z 2011 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy: zatwierdzaniu przewoźników oraz środków transportu drogowego wykorzystywanych do przewozu zwierząt, kontroli pojazdów, przeprowadzaniu kontroli wykonania transportu drogowego zwierząt pod względem ich dobrostanu oraz w sprawie raportowania z przeprowadzonych w tym zakresie kontroli.

¹³ Dz.U. 1997 Nr 111, poz.724 z dnia 21.08.1997 z późn. zm

¹⁴ Dz.U. 2004 Nr 69 poz. 625 z dnia 11.03.2004 z późn. zm.

¹⁵ Dz.U. 2003 Nr 16, poz. 145 z dnia 20.03.2003 z późn. zm.

¹⁶ Dz.U. 2015 poz.519 z dnia 20.03.2015.

¹⁷ Dz.U. 2004 Nr 33 poz. 287 z dnia 29.01.2004 z późn. zm.

¹⁸ Dz.U. 2003 Nr 165 poz. 1590 z dnia 27.08.2003 z późn. zm.

¹⁹ Dz.U. 2008 Nr 204 poz. 1281 z dnia 2.04.2004 z późn. zm.

²⁰ Dz.U. 2009 Nr 168 poz.1323 z dnia 27.08.2009 z późn. zm.

²¹ Dz.U. z 2004 Nr 100 poz. 1012 z dnia 25.04.2004.

one odrębne regulacje. Konsekwencją takiej sytuacji jest stworzenie wyodrębnionego systemu regulacji dla koni także w odniesieniu do procedur ich przemieszczania. Ze względu na niehandlowy charakter przemieszczeń związanych z udziałem w zawodach sportowych należy zweryfikować, zgodnie z wolą ustawodawców, obowiązujące przepisy ogólne tak by były adekwatne do warunków organizujących systemy zawodów sportowych.

Niezależnie od tego dla jakich celów realizowany jest transport zwierząt muszą być spełnione podstawowe warunki, do których zgodnie z art.3 Rozporządzenia 1/2005/WE²² należą:

- podjęcie wcześniej wszelkich niezbędnych czynności celem skrócenia do minimum długości trwania przewozu oraz zapewnienia potrzeb zwierząt podczas przewozu;
- sprawdzenie i stwierdzenie, że zwierzęta przeznaczone do procesów transportowych są zdolne do podróży;
- zagwarantowanie, że środki transportu oraz urządzenia do załadunku i rozładunku są przeznaczone, skonstruowane, utrzymywane i obsługiwane oraz działają w sposób pozwalający zapobiec zranieniu i cierpieniu oraz w sposób zapewniający bezpieczeństwo zwierząt;
- potwierdzenie, że personel zajmujący się zwierzętami posiada odpowiednie wykształcenie lub kompetencje wymagane w tym przypadku i wykonuje swoje obowiązki bez stosowania przemocy lub jakiegokolwiek metody powodującej niepotrzebny strach, zranienie lub cierpienie;
- zapewnienie, że transport jest przeprowadzany bez opóźnień do miejsca przeznaczenia, natomiast warunki dobrostanu zwierząt są regularnie kontrolowane i utrzymywane na odpowiednim poziomie;
- zagwarantowanie, iż zwierzęta mają zapewnioną odpowiednią powierzchnię podłogi i wysokość, właściwe dla ich wielkości i zaplanowanego przewozu;
- potwierdzenie, że woda, karma i odpoczynek są zapewnione w odpowiednich odstępach czasu oraz odpowiadają ilościowo i jakościowo danemu gatunkowi i wielkości zwierząt.

Generalną zasadą przyjętą dla procesów transportowych jest, iż nikt nie może przewozić zwierząt lub zlecać transportu zwierząt w sposób powodujący ich okaleczenie lub przyczyniający się do zadawania im cierpienia.

Transport koni biorących udział w zawodach międzynarodowych na terenie UE

Podstawowym elementem nieodzownym do realizacji wszelkich przemieszczeń koni jest ich właściwa identyfikacja. Niezależnie od charakteru i celu podróży posiadacz zwierzęcia z rodziny koniowatych, który może – ale nie musi – być właścicielem, jest odpowiedzialny za identyfikację koniowatych zgodnie z Rozporządzeniem 2015/262/UE określającym na podstawie dyrektywy Rady 90/427/EWG oraz 2009/156/WE, zasady dotyczące metod identyfikacji koniowatych (rozporząd-

²² Dz.U.L 3 z 5. 01.2005 s.1.

dzenie w sprawie paszportu koni)²³. Posiadacz w rozumieniu powyższego rozporządzenia to osoba fizyczna lub prawna, która posiada zwierzę z rodziny koniowatych, lub taka, której powierzono opiekę nad takim zwierzęciem, za wynagrodzeniem finansowym lub nieodpłatnie, na stałe lub tymczasowo, także w trakcie transportu, na targach lub w czasie zawodów, wyścigów lub imprez kulturalnych. Identyfikacja koniowatych obejmuje:

- ustanowienie jednego, dożywotniego dokumentu identyfikacyjnego zawierającego: słowny opis zwierzęcia, wypełniony opis graficzny oraz miejsce na wpisy identyfikacyjne, zgodnego ze wzorem stanowiącym odpowiedni załącznik I do Rozporządzenia 2015/262/UE;
- zapewnienie jednoznacznej metody weryfikacji tożsamości i jednoznacznego powiązania dokumentu identyfikacyjnego ze zwierzęciem – obecnie stosowany jest transponder,²⁴ wszczepiany między potylicą a kłębem, wydawany przez właściwą instytucję w momencie pierwszej identyfikacji, z odpowiednio wprowadzonymi danymi do dokumentu identyfikacji;
- bazy danych i centralną bazę danych z zarejestrowanymi danymi zidentyfikowanego zwierzęcia.

Dokument identyfikacyjny – paszport -, zawiera także informacje dotyczące warunków zdrowotnych, badań laboratoryjnych, szczepień oraz podawanych produktów leczniczych. Informacje te stanowią istotny element systemu bezpieczeństwa fito-sanitarnego i epidemiologicznego obszarów przebywania poszczególnych osobników. Poza odstępstwami wymienionymi w art.23 ust.2 Rozporządzenia 2015/262/UE, dokumenty identyfikacyjne powinny stałe towarzyszyć koniowatym w przemieszczeniach i transporcie lub na zasadach art.25, gdy dotyczy to terenu kraju macierzystego, powinny legitymować się kartą elektroniczną zgodną ze wzorem w załączniki II do powyższego Rozporządzenia.

Podstawowe zasady przemieszczania koniowatych pomiędzy państwami członkowskimi UE reguluje rozdział II, Dyrektywy Rady 2009/156/WE w sprawie warunków zdrowotnych, regulujących przemieszczanie i przywóz zwierząt z rodziny koniowatych z państw trzecich²⁵. Zgodnie z jej zapisami, państwa członkowskie zatwierdzają przemieszczanie zarejestrowanych koniowatych na ich terytorium lub wysyłają koniowate do innego państwa członkowskiego tylko wówczas gdy spełniają odpowiednie warunki. Wśród nich jest wymóg pochodzenia z gospodarstw wolnych od chorób zakaźnych oraz zakazów zidentyfikowanych w art.4 ust.5, a także brak kontaktu z innymi koniowatymi cierpiącymi na chorobę zakaźną lub zaraźliwą, na 15 dni przed przeprowadzeniem badania stwierdzającego właściwy stan zdrowia konia, potwierdzony odpowiednim dokumentem: świadectwem zdrowia lub zaświadczeniem zdrowia. Dokument ten jest sporządzony na 48 przed załadunkiem, nie później jednak niż w ciągu ostatniego dnia roboczego poprzedza-

²³ Dz.U. L 59 z 3.03.2015 s.1; powyższe regulacje znajdują również odzwierciedlenie w polskim prawodawstwie w postaci Ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt Dz.U. 2004 Nr 91 poz. 872 z dnia 2.04.2004 z późn. zm.

²⁴ Rozporządzenie 2015/262 Komisji (UE) przewiduje możliwość zastosowania zastępczych metod weryfikacji, które muszą w sposób jednoznaczny wiązać konia z jego dokumentem identyfikacyjnym. Jednak zaleca się stosowanie transpondera.

²⁵ Dz.U. L 192 z 23.07.2010, s.1 dyrektywa zastąpiła dyrektywę 90/426/EWG, natomiast jej ona zastępowana do 21.04.2021 przez „Prawo o zdrowiu zwierząt” Rozporządzenie 2016/429/UE.

jącego załadunek²⁶. Zarejestrowane koniowate muszą być wyposażone we właściwe dokumenty identyfikacyjne. Podstawową zasadą realizowanych przemieszczeń jest by konie były przetransportowane jak najszybciej z gospodarstwa/miejsca pochodzenia²⁷ do miejsca ich przeznaczenia, w pojazdach lub kontenerach, które były regularnie oczyszczane i dezynfekowane. Transport musi być zorganizowany w taki sposób by skutecznie chronić zdrowie i dobrostan koniowatych.

Transport koni na zawody jest realizowany w związku z procedurami nie-handlowymi, dlatego też ustawodawcy przewidują dla takich sytuacji odstępstwa od powszechnie obowiązujących regulacji dotyczących obrotów gospodarczych. Niemniej jednak należy pamiętać, że w wielu przypadkach odstępstwa te mają charakter uznaniowy, często w braku odrębnych regulacji. Zwłaszcza biorąc pod uwagę zapis w Rozporządzeniu 1/2005/WE stwierdzający, że zarejestrowane nieparzystokopytne, są często transportowane dla celów niehandlowych, a taki transport musi być przeprowadzany także zgodnie z ogólnymi celami rozporządzenia. Uwzględniając taki charakter przemieszczeń, stosownym wydaje się odstępstwo od niektórych przepisów, w myśl których zarejestrowane nieparzystokopytne transportuje się dla uczestnictwa w konkursach, wyścigach, wydarzeniach kulturalnych lub hodowli. W art.1 ust.5 znajduje się między innymi zapis, iż niniejsze rozporządzenie nie stosuje się do transportu zwierząt nie mającego związku z działalnością gospodarczą. Oznacza to podróże realizowane przy pomocy własnych środków transportu, osobiście w stosunku do własnego zwierzęcia²⁸ bez związku z obrotem handlowym, np.: w celu wzięcia udziału w zawodach, pokazach, wystawach, wyścigach. Jeśli natomiast podejmowane działania będą nosiły znamiona jakiegokolwiek związku z działalnością gospodarczą, a więc każde inne poza wspomnianą sytuacją, należy stosować przepisy powyższego Rozporządzenia.

Procedury transportowe związane z uczestnictwem koni w zawodach międzynarodowych rozgrywanych na terenie UE można podzielić na podróże:

- do 65 km realizowane na terenie UE;
- powyżej 65 km, ale nie przekraczające 8 godzin, wykonywane na terenie UE;
- powyżej 8 godzin realizowana w obrębie UE;
- z obszaru pozanijnego (z przekroczeniem granicy)²⁹.

Niezależnie od długości trasy, środki transportu powinny zapewniać, właściwe w stosunku do typu i rodzaju zwierząt, warunki gwarantujące bezpieczny i skuteczny ich przewóz. Zaleca się by zwierzęta nie były transportowane powyżej 8 godzin. Przyjmuje się, że godzina transportu, przy zachowaniu średniej prędkości

²⁶ Okres ważności zaświadczenia zdrowia lub świadectwa zdrowia wynosi 10 dni.

²⁷ Bezpośrednio lub jeśli to konieczne z uwzględnieniem punktów gromadzenia lub punktów etapowych-punktów kontroli, w których zwierzęta odpoczywają przez co najmniej 12 godzin lub więcej. Rozporządzenie Rady 1255/97/WE dotyczące kryteriów wspólnotowych dla punktów kontroli oraz zmieniające plan trasy określony w Załączniku do dyrektywy 91/628/EWG Dz.U. L 174 z 2.07.1997, s.1 z późn. zm.

²⁸ W przypadku koni często pojawia się pojęcie posiadacza zwierzęcia jako osoby która nie jest właścicielem konia, ale zwierze przebywa pod jej osobistą opieką i w odniesieniu do którego może ona podejmować wszelkie decyzje - co oznacza że władza nim, również tymczasowo. Ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt Dz.U. 2004 Nr 64 poz. 625 z dnia 11.03.2004 z późn. zm.

²⁹ Tego typu podróże nie stanowią przedmiotu rozważań przedstawionych w niniejszym artykule, ze względu na swoją odrębność formalnoprawną i organizacyjno-techniczną.

przewozu 60 km/h³⁰ lub w obszarach autostrad 90km/h, odpowiada 1 godzinie pracy stępem. Niemniej jednak ustawodawca dopuszcza transport koni maksymalnie przez okres 24 godzin³¹. Warunkiem jest zapewnienie otrzymania przez zwierzęta odpowiedniej ilości płynów (min. 45l), oraz w razie konieczności paszy (objętościowej 2% lub treściwej 1,6% w stosunku do żywej masy zwierzęcia) podawanej co 8 godzin. Regulacje te budzą jednak pewne wątpliwości ze względu na fizjonomię koni. Niewłaściwe przygotowanie zwierząt do transportu oraz jego nieodpowiednia realizacja mogą przyczynić się do poważnych uszczerbków na zdrowiu i kondycji zwierzęcia. Konie, jako zwierzęta o wrażliwej psychice najczęściej w trakcie transportu odmawiają spożywania pasz, a podanie paszy treściwej w trakcie przewozu może być, de facto, elementem chorobotwórczym. Dlatego też zaleca się, aby konie zostały nakarmione na kilka godzin przed rozpoczęciem załadunku (3-4 godziny przed), a na godzinę przed transportem napojone. Tak przygotowane zwierzęta mogą być transportowane do 24 godzin bez zadawania pasz. Natomiast w trakcie przemieszczeń powyżej 24 godzin należy podawać pasze tylko w trakcie postoju. Powinno zapewnić się im stały dostęp do wody, choć wiele osobników odmawia jej pobierania. Prowadzi to często do ich odwodnienia. Aby temu zapobiec należy podjąć próbę podania wody w trakcie postoju lub zapewnić jej odpowiednie zadanie w miejscu przeznaczenia lub w punkcie etapowym/ punkcie kontroli. W praktyce transportu koni sportowych często stosuje się zadawanie moczzonego siana, które nie tylko ma dostarczyć elementy odżywcze, ale także stanowi swoiste antidotum na monotonię procesu transportowego.

Przy transporcie koni sportowych należy uwzględnić także konieczność podróży w odniesieniu nie tylko do konia startującego w zawodach, ale także drugiego towarzyszącego osobnika, którego obecność pozytywnie oddziałuje na uczestnika zawodów. Po dotarciu do miejsca przeznaczenia zwierzęta muszą zostać rozładowane, nakarmione, napojone i odpoczywać przez przynajmniej 24 godziny. W przypadku nie dotarcia na miejsce po 24 godzinach podróży, konie powinny odpoczywać (być rozładowane, napojone, nakarmione) przez kolejne 24 godziny w zatwierdzonym punkcie kontroli.

Ważnym elementem technicznym jest zapewnienie odpowiedniej wielkości przestrzeni ładunkowej. Minimalne parametry w odniesieniu do poszczególnych rodzajów transportu zostały zamieszczone w załączniku I rozdziale VII ust.a, Rozporządzenia 1/2005/WE. Istotnym czynnikiem wpływającym na procesy transportowej jest załadunek zwierząt. Powinien być on nadzorowany przez osoby do tego uprawnione i realizowany tak by jak najbardziej obniżyć poziom stresu zwierzęcia. Elementem wpływającym na jakość procesów załadunku jest odpowiednie skonstruowanie rampy ładunkowej, której nachylenie nie może przekraczać 20 stopni. Rampa powinna być również wyposażona w ograniczniki dla kopyt zapewniające koniom bezpieczne i łatwe wejście oraz zejście.

³⁰ Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWz.420/AW-62/11 z 2011 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy: zatwierdzaniu przewoźników oraz środków transportu drogowego wykorzystywanych do przewoży zwierząt, kontroli pojazdów, przeprowadzaniu kontroli wykonania transportu drogowego zwierząt pod względem ich dobrostanu oraz w sprawie raportowania z przeprowadzonych w tym zakresie kontroli, s.38.

³¹ Dla dobra zwierząt może on zostać wydłużony o kolejne 2 godziny ze względu na szczególną bliskość miejsca przeznaczenia.

Konie powinny być transportowane w pojedynczych boksach, a przegrody rozdzielające muszą być tak skonstruowane by zapewnić bezpieczeństwo i uniemożliwić interakcje fizyczne³² między przewożonymi osobnikami. Istotnym elementem jest zastosowanie odpowiedniej podłogi, zapewniającej stabilizację podczas transportu, a w przypadku przewozów długotrwałych wyposażonej w ściółkę zapewniającą właściwe odbieranie odchodów. Środki transportu powinny być skonstruowane i wyposażone w urządzenia zapewniające odpowiednią wentylację, temperaturę i poziom wilgotności, a także urządzenia do śledzenia tych parametrów i zachowania koni podczas transportu. Środki transportu drogowego muszą być wyposażone także w odpowiedni system nawigacji, który umożliwia dostarczanie danych adekwatnych do informacji zawartych w dzienniku podróży.

Wszelkie środki transportu zwierząt powinny posiadać świadectwa zatwierdzenia wydane przez odpowiednie władze lub organy. Zaś przewoźnicy powinni legitymować się odpowiednimi zezwoleniami, licencjami oraz wiedzą i umiejętnościami w zakresie transportu zwierząt i sprawowania opieki nad nimi. Przewoźnik by uzyskać właściwe zezwolenie musi wykazać się posiadaniem również odpowiedniej: ilości personelu i wyposażenia oraz procedur operacyjnych, a także powinien posiadać plan kryzysowy w nagłych przypadkach.

W przypadku transportu na odległość powyżej 65 kilometrów licząc od miejsca wyjazdu do miejsca przeznaczenia, przewoźnikiem może być jedynie osoba, która otrzymała zezwolenie wydane przez właściwe władze. Aby przewoźnik mógł realizować przewóz zwierząt powinien dysponować dokumentami określającymi: pochodzenie i właściciela zwierzęcia; miejsce, datę i czas wyjazdu; przewidziane miejsce przeznaczenia oraz przewidywany czas trwania przewozu. W przypadku przewozów długotrwałych (powyżej 8 godzin), przewoźnicy powinni posiadać odpowiednie zezwolenia, których wydanie uzależnione jest od przedłożenia następujących dokumentów:

- ważnych licencji kierowców i personelu obsługującego przewóz;
- ważnych świadectw zatwierdzenia w odniesieniu do wszystkich środków transportu używanych do przewozu;
- zawierających informacje dotyczące procedur umożliwiających przewoźnikowi śledzenie i rejestrowanie ruchu pojazdów drogowych oraz procedur kontaktowania się z poszczególnymi kierowcami;
- planu kryzysowego w nagłych wypadkach³³;
- potwierdzających stosowanie adekwatnego systemu nawigacji.

Wśród dokumentów niezbędnych do realizacji przewozów długotrwałych zwierząt jest dziennik podróży, który należy odpowiednio wypełniony złożyć przed rozpoczęciem podróży do zatwierdzenia właściwym władzom miejsca wyjazdu. W Polsce właściwym podmiotem są powiatowi lekarze weterynarii, którzy prowadzą działalność m.in. w zakresie³⁴

- zatwierdzania podmiotów zajmujących się zarobkowym przewozem zwierząt oraz środków transportu drogowego wykorzystywanych do przewozu

³² Muszą być oddzielone w taki sposób by uniemożliwić im kopanie, gryzienie i trawienie podczas transportu.

³³ Przed powierzeniem zwierząt przewoźnikowi warto sprawdzić nie tylko posiadanie przez niego takiego planu, ale także jego znajomość przez osoby realizujące przewóz.

³⁴Ustawa o Inspekcji weterynaryjnej z dnia 29.01.2004, Dz.U. 2010 Nr 112poz.744 z późn. zm.

zwierząt, w związku z: wydawaniem decyzji stwierdzającej spełnianie wymagań weterynaryjnych i nadania podmiotowi weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego; wydawaniem zezwolenia dla przewoźnika; wystawianiem świadectwa zatwierdzenia środka transportu drogowego;

- przeprowadzania kontroli podmiotów zajmujących się zarobkowym przewozem zwierząt, znajdujących się pod nadzorem powiatowego lekarza weterynarii;
- przeprowadzania kontroli środków transportu drogowego wykorzystywanych do przewozu zwierząt kręgowych pod względem zapewnienia dobrostanu zwierząt oraz sposób raportowania o przeprowadzonych w tym zakresie kontrolach, w zakresie kontroli: środków transportu, w tym warunków transportu; załadunku i wyładunku zwierząt; gęstości załadunku zwierząt; czasu transportu zwierząt; stanu zwierząt transportowanych lub przeznaczonych do transportu; dokumentacji związanej z przewozem zwierząt.

Po zakończeniu podróży dokumentację przewozu (kopię dziennika podróży i potwierdzenie jego odesłania właściwym władzom miejsca wysyłki) wraz z danymi z systemu nawigacji satelitarnej powinien przechowywać przewoźnik przez okres 3 lat, w trakcie których możliwa jest ich kontrola przez odpowiednie organy.

Podsumowanie

Przemieszczanie zwierząt żywych stanowi niezwykle skomplikowany element systemu gospodarczego, wpływający na różne aspekty funkcjonowania ludzi, instytucji, przedsiębiorstw, państw i ugrupowań integracyjnych. Rozwój biznesu końskiego, powiązany między innymi ze wzrostem popularności przedsięwzięć hippicznych, a zwłaszcza zawodów konnych, sprawia iż co raz większe znaczenie w tym systemie mają niehandlowe przemieszczenia koni. Dlatego też dla dalszego rozwoju tego obszaru niezbędne jest właściwe rozpoznanie jego uwarunkowań, a zwłaszcza warunków organizujących. Brak odrębnych regulacji, przy jednoczesnym dopuszczeniu uznaniowości w stosowaniu ogólnych norm, powoduje liczne komplikacje i prowadzi do sytuacji stresogennych. Obniża także możliwości sprawnego rozwoju. Tworzone uwarunkowania globalne, zmierzające do standaryzacji sporów jeździeckich, wpływają na konieczność tworzenia adekwatnych rozwiązań na forum krajowym i wspólnotowym. Szczególną uwagę należy zwrócić na tworzenie takich norm, które byłyby jednoznaczne oraz łatwe do identyfikacji i stosowania przez poszczególnych obywateli. Szczególnie biorąc pod uwagę ich zaawansowanie w obszarach wiedzy zootechnicznej czy sportowej, a nie prawniczej. Zaprezentowane w artykule rozważania, stanowią próbę nie tylko wskazania obowiązujących rozwiązań i standardów w systemie transportu koni pomiędzy państwami członkowskimi w związku z uczestnictwem w międzynarodowych zawodach hippicznych, ale są także próbą przybliżenia ich podmiotom zainteresowanym – a zwłaszcza uczestnikom tych przedsięwzięć.

Bibliografia

Annual Report 2012,2013,2014,2015, FEI, Lausanne, Switzerland; FEI Calendarly 2016; www.fei.org.

- Biała Księga Na Temat Sportu, COM(2007) 391, Bruksela, 11.7.2007.
- Decyzja Komisji nr 2005/231/WE zmieniająca decyzję 2004/292/WE w sprawie wprowadzenia systemu TRACES i zmieniająca decyzję 92/486/EWG Dz.U. L 39 z 11.02.2005.
- Decyzja Komisji nr 2009/821/WE ustalająca wykaz zatwierdzonych punktów kontroli granicznej, ustanawiająca niektóre zasady kontroli przeprowadzanych przez ekspertów weterynaryjnych Komisji oraz ustanawiająca jednostki weterynaryjne w systemie TRACES Dz.U. L 296 z 12.11.2009.
- Dyrektywa Rady nr 2009/156/WE w sprawie warunków zdrowotnych, regulujących przemieszczanie i przywóz zwierząt z rodziny koniowatych z państw trzecich Dz.U. L 192 z 23.07.2010.
- Dyrektywa Rady nr 90/428/EWG w sprawie handlu zwierzętami z rodziny koniowatych przeznaczonymi do udziału w zawodach oraz ustanawiająca warunki udziału w takich zawodach Dz.U. L 224 z 18.08.1990, s.60 z zm.
- Dyrektywa Rady nr 91/496/EWG ustanawiająca zasady regulujące organizację kontroli weterynaryjnych zwierząt wprowadzanych na rynek Wspólnoty z państw trzecich i zmieniająca dyrektywy 89/662/EWG, 90/425/EWG oraz 90/675/EWG Dz.U. L 268 z 24.09.1991.
- Europejska konwencja ochrony zwierząt podczas transportu międzynarodowego Dz.U. L 241 z 13.07.2004.
- General Regulations 23rd edition, 1 January 2009, updates effective 1 January 2016, FEI, Switzerland, Lausanne.
- http://pzj.pl/modules/mastop_publish/?tac=214.
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWz.420/AW-62/11 z 2011 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy: zatwierdzeniu przewoźników oraz środków transportu drogowego wykorzystywanych do przewożenia zwierząt, kontroli pojazdów, przeprowadzaniu kontroli wykonania transportu drogowego zwierząt pod względem ich dobrostanu oraz w sprawie raportowania z przeprowadzonych w tym zakresie kontroli.
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o kontroli weterynaryjnej w handlu Dz.U. 2015 poz.519 z dnia 20.03.2015.
- Rozporządzenie Komisji (UE) nr 2015/262 określające, na podstawie dyrektywy Rady 90/427/EWG i 2009/156/WE zasady dotyczące metod identyfikacji koniowatych (rozporządzenie w sprawie paszportu konia) Dz.U. L 59 z 3.03.2015.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 282/2004 wprowadzające dokument zgłoszenia i kontroli weterynaryjnych zwierząt wwożonych do wspólnoty pochodzących z krajów trzecich Dz.U. L 49 z 19.02.2004.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 585/2004 zmieniające rozporządzenia (WE) nr 282/2004 wprowadzające dokument zgłoszenia i kontroli weterynaryjnych zwierząt wwożonych do wspólnoty pochodzących z państw trzecich Dz.U. L 91 z 30.03.2004.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 599/2004 dotyczące przyjęcia zharmonizowanego wzoru świadectwa i sprawozdania z kontroli związanych z wewnątrz-wspólnotowym handlem zwierzętami i produktami pochodzenia zwierzęcego Dz.U. L 94 z 31.03.2004.

- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 kwietnia 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia działalności w zakresie zarobkowego przewozu zwierząt lub przewozu zwierząt wykonywanego w związku z prowadzeniem innej działalności gospodarczej Dz.U. z 2004 Nr 100 poz. 1012 z dnia 25.04.2004.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2016/1012 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie zootechnicznych i genealogicznych warunków dotyczących hodowli zwierząt hodowlanych czystorasowych i mieszańców świni, handlu nimi i wprowadzania ich na terytorium Unii oraz handlu ich materiałem biologicznym wykorzystywanym do rozrodu i jego wprowadzania na terytorium Unii oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 652/2014, dyrektywy Rady 89/608/EWG i 90/425/EWG i uchylające niektóre akty w dziedzinie hodowli zwierząt („rozporządzenie w sprawie hodowli zwierząt”) Dz.U. L 171 z dnia 29.06.2016.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2016/429 w sprawie przenośnych chorób zwierząt oraz zmieniające uchylające niektóre akty w dziedzinie zdrowia zwierząt Dz.U. L 84 z 31.03.2016
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2005 w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań zmieniające dyrektywę 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 Dz.U. L 3 z 5.01.2005.
- Rozporządzenie Rady 1255/97/WE dotyczące kryteriów wspólnotowych dla punktów kontroli oraz zmieniające plan trasy określony w Załączniku do dyrektywy 91/628/EWG Dz.U. L 174 z 2.07.1997, s.1 z późn. zm.
- Ustawa o inspekcji weterynaryjnej Dz.U. 2004 Nr 33 poz. 287 z dnia 29.01.2004 z późn. zm.
- Ustawa o Inspekcji weterynaryjnej z dnia 29.01.2004, Dz.U. 2010 Nr 112 poz. 744 z późn. zm.
- Ustawa o kontroli weterynaryjnej w handlu Dz.U. 2003 Nr 16, poz. 145 z dnia 20.03.2003 z późn. zm.
- Ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych Dz.U. 2004 Nr 69 poz. 625 z dnia 11.03.2004 z późn. zm.
- Ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt Dz.U. 2004 Nr 64 poz. 625 z dnia 11.03.2004 z późn. zm.
- Ustawa o ochronie zwierząt Dz.U. 1997 Nr 111, poz. 724 z dnia 21.08.1997 z późn. zm.
- Ustawa o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich Dz.U. 2007 Nr 133 poz. 921 z dnia 29.06.2007 z późn. zm.
- Ustawa o służbie celnej Dz.U. 2009 Nr 168 poz. 1323 z dnia 27.09.2009 z późn. zm.
- Ustawa o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt Dz.U. 2008 Nr 204 poz. 1281 z dnia 2.04.2004 z późn. zm.
- Ustawa o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt Dz.U. 2004 Nr 91 poz. 872 z dnia 2.04.2004 z późn. zm.
- Ustawa o weterynaryjnej kontroli granicznej Dz.U. 2003 Nr 165 poz. 1590 z dnia 27.08.2003 z późn. zm.
- Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych Dz.U. z 2009 nr 62 poz. 504 z dnia 20.03.2009 z późn. zm.

Wincewicz-Bosy M., *Sieci podmiotów gospodarczych w biznesie końskim*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2012

Wincewicz-Bosy M., Wybrane elementy logistyki CDI Wrocław, *Prace Naukowe UE: Ekonomia 7. Regionalizm i globalizacja*, Nr 132, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2010.

www.fei.org/about-us/profile.

Zarządzenie Nr 84 Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 października 2012 r. w sprawie Rady Bezpieczeństwa Imprez Sportowych M.P. 2012 poz. 696.

